

Mihail Niemesch

Drept internațional public

Curs pentru uzul studenților de la specializarea
Relații Internaționale și Studii Europene

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2022

Capitolul VII. Populația în dreptul internațional

Secțiunea 1. Populația – concept și obiect al reglementărilor internaționale

Populația unui stat cuprinde totalitatea persoanelor fizice care trăiesc pe teritoriul acestuia, fiind subordonate jurisdicției aceluși stat.

Rezultă că populația include cetățenii, azilanții, adică efectiv persoanele care trăiesc pe teritoriul unui stat, inclusiv membrii misiunilor diplomatice, față de care statul are doar o jurisdicție limitată, potrivit ordinii de drept.

Populația, ca element constitutiv al statului, trebuie analizată prin prisma legăturii stat-individ, situație în care nu sunt incluși decât cetățenii. Este de precizat faptul că statul stabilește situația juridică a propriei populații, potrivit dreptului intern, sub aspectul drepturilor și obligațiilor, indiferent că vorbim de cetățeni proprii, străini, bipatrizi și apatrizi. Excepția o reprezintă persoanele care au statut diplomatic.

În virtutea drepturilor suverane, fiecare stat elaborează un regim național referitor la populație, potrivit propriilor interese, dar cu respectarea principiilor care protejează drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Întrucât fiecare stat primește și alte categorii de persoane, în baza cooperării și schimburilor între state, este normal și drept ca populația să fie obiect de reglementare al dreptului internațional public. Acest aspect este prevăzut de numeroase reglementări internaționale ce au în vedere aspecte ce țin de cetățenie, regimul străinilor, situația refugiaților și dreptul de azil, drepturile omului și, în general, de ordinea juridică internațională.

Secțiunea a 2-a. Aspecte privind cetățenia în dreptul internațional și în dreptul intern

Cetățenia este acea legătură politică și juridică permanentă dintre o persoană fizică și un stat, care exprimă apartenența persoanei la acel stat și determină legătura de cetățenie prin care se creează drepturi și obligații reciproce. Îndatoririle cetățenești se stabilesc potrivit dreptului intern al fiecărui stat. În schimb, dreptul internațional conține norme și principii generale cu ce se aplică în situații de dublă cetățenie sau de opozabilitate a cetățeniei unui stat față de alte state.

Cetățenia poate genera probleme în relațiile interstatuale și presupune rezolvarea lor potrivit reglementărilor juridice internaționale. Trebuie plecat

de la premisa că modurile de dobândire și pierdere ale cetățeniei diferă de la un stat la altul. Ori de câte ori apar situații privind dobândirea/pierderea unei cetățenii ori apatridia, rezolvarea acestor situații trebuie să fie conformă cu ordinea juridică internațională.

Principii și moduri de dobândire a cetățeniei

Cetățenia se dobândește prin **naștere** sau prin **naturalizare**.

Prin naștere, cetățenia se obține având la bază unul din următoarele principii:

a) „**dreptul sângelui**” (*ius sanguinis*) – prin care o persoană dobândește cetățenia părinților;

b) „**dreptul solului**” (*ius soli*) – potrivit căruia o persoană capătă cetățenia statului pe teritoriul căruia s-a născut, indiferent de cetățenia părinților.

Unele țări au adoptat criteriul *ius sanguinis* (de exemplu: Franța, Suedia, Japonia), altele consacrand *ius soli* (de exemplu: Argentina sau Paraguay), iar altele (SUA, Anglia) folosesc un sistem mixt. Practica a demonstrat că nici „*ius soli*” și nici „*ius sanguinis*” nu se aplică în mod exclusiv.

Legislația română consacră principiul „*ius sanguinis*”. Potrivit dreptului intern, copiii născuți pe teritoriul României, din părinți cetățeni români, sunt cetățeni români.

De asemenea, se vor considera cetățeni români și copiii născuți pe teritoriul României, chiar dacă numai unul din părinți este cetățean român, precum și copilul născut în străinătate, atunci când ambii părinți sau numai unul are cetățenia română, aspect care poate genera un caz de dublă cetățenie.

Potrivit legislației naționale: „Copilul găsit pe teritoriul statului român este considerat cetățean român, până la proba contrarie, dacă niciunul dintre părinți nu este cunoscut”. Această prevedere consacră o excepție de la principiul *ius sanguinis* și pe această cale se evită apatridia.

Dobândirea cetățeniei este posibilă și prin **naturalizare**.

Procedura debutează prin formularea unei cereri adresate de o persoană interesată, asupra căreia se pronunță autoritatea competentă a statului solicitat. Pentru a dobândi cetățenia prin naturalizare, fiecare stat poate impune anumite condiții, care variază de la o țară la alta. Cea mai des întâlnită condiție este cea referitoare la domiciliul sau la reședința solicitantului, pe o perioadă de timp pe teritoriul statului a cărei cetățenie se solicită. Practica internațională a evidențiat și alte condiții, cum ar fi: buna moralitate, cunoașterea limbii statului a cărei cetățenie se solicită, existența mijloacelor legale de existență etc.

Potrivit legislației naționale (art. 8 din Legea nr. 21/1991, republicată)^[1], cetățenia română se poate acorda, la cerere, persoanei fără cetățenie sau cetățeanului străin, dacă îndeplinește următoarele condiții:

(1) Cetățenia română se poate acorda, la cerere, persoanei fără cetățenie sau cetățeanului străin, dacă îndeplinește următoarele condiții:

a) s-a născut și domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condițiile legii pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit și conviețuiește cu un cetățean român, de cel puțin 5 ani de la data căsătoriei;

b) dovedește, prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni;

c) a împlinit vârsta de 18 ani;

d) are asigurate în România mijloace legale pentru o existență decentă, în condițiile stabilite de legislația privind regimul străinilor;

e) este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;

f) cunoaște limba română și posedă noțiuni elementare de cultură și civilizație românească, în măsură suficientă pentru a se integra în viața socială;

g) cunoaște prevederile Constituției României și imnul național.

(2) Termenele prevăzute la alin. (1) lit. a) pot fi reduse până la jumătate în următoarele situații:

a) solicitantul este o personalitate recunoscută pe plan internațional;

b) solicitantul este cetățeanul unui stat membru al Uniunii Europene;

c) solicitantul a dobândit statut de refugiat potrivit prevederilor legale în vigoare;

d) solicitantul a investit în România sume care depășesc 1.000.000 de euro.

(3) Dacă cetățeanul străin sau persoana fără cetățenie care a solicitat să i se acorde cetățenia română se află în afara teritoriului statului român o perioadă mai mare de 6 luni în cursul unui an, anul respectiv nu se ia în calcul la stabilirea perioadei prevăzute la alin. (1) lit. a).

---

^[1] Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române, republicată în M. Of. nr. 576 din 13 august 2010.

Pierderea cetățeniei presupune o procedură de asemenea stabilită de fiecare stat. Cetățenia română se pierde, conform art. 24-27 din Legea nr. 21/1991, republicată, în condițiile legale prevăzute mai jos:

Articolul 24

Cetățenia română se pierde prin:

- a) retragerea cetățeniei române;
- b) aprobarea renunțării la cetățenia română;
- c) în alte cazuri prevăzute de lege.

Articolul 25

(1) Cetățenia română se poate retrage persoanei care:

- a) aflată în străinătate, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatamă interesele statului român sau lezează prestigiul României;
- b) aflată în străinătate, se înrolează în forțele armate ale unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau cu care este în stare de război;
- c) a obținut cetățenia română prin mijloace frauduloase;
- d) este cunoscută ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârșit alte fapte care pun în pericol siguranța națională.

(2) Cetățenia română nu poate fi retrasă persoanei care a dobândit-o prin naștere.

Articolul 26

Retragerea cetățeniei române nu produce efecte asupra cetățeniei soțului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetățenia.

Articolul 27

Pentru motive temeinice se poate aproba renunțarea la cetățenia română persoanei care a împlinit vârsta de 18 ani și care:

- a) nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;
- b) nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții corespunzătoare pentru achitarea lor;
- c) a dobândit ori a solicitat și are asigurarea că va dobândi o altă cetățenie.

Un alt mod de dobândire a cetățeniei îl reprezintă **adoptația**.

Adopția unui copil apatrid sau de cetățenie străină generează consecințe juridice, potrivit normelor de drept intern, având drept consecință, de regulă, dobândirea cetățeniei adoptatorului, de către copil. După cum se precizează în doctrină, în state ca SUA, adopția unui străin de către un cetățean al

statului nu duce automat la căpătarea cetățeniei adoptatorului, pentru aceasta trebuie declanșată procedura naturalizării. Dacă în statul adoptatului sau al adoptatorului nu se recunoaște înfierea, cetățenia copilului este cea a statului pe al cărui teritoriu locuiește^[1].

Legislația română, în art. 4-6 din Legea cetățeniei nr. 21/1991, reglementează adopția ca mod de dobândire a cetățeniei, în sensul:

Articolul 4

Cetățenia română se dobândește prin:

- a) naștere;
- b) adopție;
- c) acordare la cerere.

Articolul 5

(1) Copiii născuți pe teritoriul României, din părinți cetățeni români, sunt cetățeni români.

(2) Sunt, de asemenea, cetățeni români cei care:

a) s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român;

b) s-au născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei are cetățenia română.

(3) Copilul găsit pe teritoriul statului român este considerat cetățean român, până la proba contrarie, dacă niciunul dintre părinți nu este cunoscut.

Articolul 6

(1) Cetățenia română se dobândește de către copilul cetățean străin sau fără cetățenie prin adopție, dacă adoptatorii sunt cetățeni români. În cazul în care adoptatul este major, este necesar consimțământul acestuia.

(2) În cazul în care numai unul dintre adoptatori este cetățean român, cetățenia adoptatului minor va fi hotărâtă, de comun acord, de către adoptatori. În situația în care adoptatorii nu cad de acord, instanța judecătorească competentă să încuviințeze adopția va decide asupra cetățeniei minorului, ținând seama de interesele acestuia. În cazul copilului care a împlinit vârsta de 14 ani este necesar consimțământul acestuia.

(3) Dacă adopția se face de către o singură persoană, iar aceasta este cetățean român, minorul dobândește cetățenia adoptatorului.

(4) În cazul în care adopția se face de către soțul cetățean român al părintelui firesc sau adoptiv, cetățean străin, ori de către persoana de cetățenie română care se află într-o relație stabilă și conviețuiește cu acest părinte

---

[1] Gh. MOCA, *op. cit.*, p. 218.

În condițiile prevăzute de Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată, cetățenia minorului va fi hotărâtă, de comun acord, de către adoptator și părintele cetățean străin. În situația în care aceștia nu cad de acord, instanța judecătorească competentă să încuviințeze adopția va decide asupra cetățeniei minorului, ținând seama de interesele acestuia. Minorului care a împlinit 14 ani i se cere consimțământul.

Secțiunea a 3-a. Aspecte de drept internațional referitoare la dobândirea și pierderea cetățeniei

Întrucât modul de dobândire și pierdere a cetățeniei variază de la un stat la altul, rezultă că în planul relațiilor interstatuale pot să apară unele probleme care trebuie rezolvate conform dreptului internațional.

Două aspecte rețin atenția:

- situația dublei cetățenii (bipatridia). Bipatridia presupune ca o persoană să aibă cetățenia a două state. Există și cazuri de pluricetățenie, atunci când o persoană are mai mult de două cetățenii;
- cazul persoanei fără cetățenie (apatridia).

Dubla cetățenie poate apărea atunci când o persoană care este cetățean al unui stat care aplică principiul *ius sanguinis*, ca mod de dobândire a cetățeniei, dă naștere unui copil pe teritoriul unui stat care aplică regula *ius soli*. Dubla cetățenie presupune un „conflict între legislații”, în sensul dobândirii cetățeniei prin naștere sau prin procedeul naturalizării.

Bipatridia este de evitat. Pe plan internațional s-au depus eforturi în acest sens, însă, din păcate, reuniunile internaționale pe această temă nu au dat roade până în prezent.

Apatridia este cu atât mai mult de evitat. Apatrizii sunt persoane lipsite de protecția vreunui stat. Totuși, multe legislații naționale le acordă regimul juridic al străinilor, care la rândul lor au regimul conaționalilor, mai puțin drepturile politice.

Și apatridia are la bază „conflictul între legislații” etatice. Este situația indivizilor ce renunță la cetățenie sau le este retrasă etc., fără a primi cetățenia altui stat. Un alt exemplu îl poate constitui situația copilului născut din părinți apatrizi și care rămâne fără cetățenie într-un stat care aplică regula *ius sanguinis*.

Practic, apatrizii pot fi în situația indivizilor fără niciun drept și, de aceea, încă din perioada interbelică au existat încercări de reglementare a acestui statut.

Înaltul Comisariat ONU pentru refugiați (UNCHR) arată că^[1], astăzi, apatridia afectează aproximativ 12 milioane de oameni în întreaga lume.

În 1954, comunitatea internațională a adoptat Convenția privind statutul apatrizilor, pentru a aborda problema apatridiei. Convenția din 1954 privind apatridia recunoaște statutul juridic internațional de „apatrid” și se asigură că acesta se bucură de drepturile omului fără discriminări, oferindu-le acces la documente de călătorie, documente de identitate și standarde minime de tratament. Convenția cere, de asemenea, ca statele părți să faciliteze integrarea și naturalizarea apatrizilor.

Riscul de a deveni apatrid ar putea fi prevenit printr-o legislație adecvată și înregistrare universală la naștere. Pentru a evita apariția apatridiei și reducerea numărului de cazuri de apatridie, în 1961 comunitatea internațională a adoptat un alt document important, Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie. Convenția din 1961 prevede dobândirea cetățeniei pentru cei care altfel ar fi apatrizi și care au o legătură cu un anumit stat, prin naștere sau descendență.

Convenția din 1954 privind statutul apatrizilor și Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie sunt instrumentele juridice cheie în protecția persoanelor apatride din întreaga lume și în prevenirea și reducerea apatridiei. În timp ce acestea sunt completate de standarde impuse de tratate regionale și internaționale privind drepturile omului, cele două convenții privind apatridia sunt singurele convenții de acest fel la nivel mondial.

Până în prezent, convențiile sunt ratificate de puține state, drept urmare cadrul internațional pentru protecția persoanelor apatride, precum și prevenirea și reducerea apatridiei sunt subminate. Prin urmare, Adunarea Generală a ONU a mandatat UNHCR în 1995 pentru a lucra cu guvernele în scopul de a preveni apatridia, a rezolva acele cazuri în care apare și a proteja drepturile persoanelor apatride. UNHCR a fost, de asemenea, însărcinat în mod explicit cu promovarea aderării statelor la aceste două convenții privind apatridia.

Secțiunea a 4-a. Regimul juridic al străinilor în dreptul internațional. Aspecte generale. Noțiuni

Străinii sunt persoanele ce se află pe teritoriul unui stat și au cetățenia altui stat sau sunt lipsite de cetățenie. Potrivit anumitor legislații statale,

---

[1] A se vedea <http://www.unhcr.org/ro/192-conventiile-privind-apatridia.html>.

neexistând vreo obligație internațională în acest sens, apatrizilor le este recunoscut ansamblul de drepturi și obligații ce revin străinilor, sens în care reglementează și Convenția din 1960 asupra statutului persoanelor fără cetățenie.

Practica internațională este în sensul în care fiecare stat are un drept suveran în a stabili, pe teritoriul său, regimul juridic al străinilor. În concluzie, fiecare stat a stabilit o ordine legislativă, judiciară, administrativă aplicabilă străinilor. Nu există o normă de drept internațional care să oblige statele să permită intrarea străinilor pe propriul teritoriu. Totuși, practica internațională demonstrează faptul că acest drept suveran (dreptul de a nu permite intrarea și șederea străinilor) nu se aplică abuziv, discreționar, ci doar motivat.

Regimul juridic al străinilor este stabilit și prin intermediul unor tratate internaționale. Acest regim are la bază principiile egalității și suveranității naționale. Statutul străinilor trebuie să fie astfel conceput încât să nu fie lezate drepturile și obligațiile individuale, dar nici interesele statelor de cetățenie, respectiv ședere.

Regimuri internaționale acordate străinilor:

- **regimul național**, conform căruia se recunosc străinilor aceleași drepturi ca și propriilor cetățeni, cu excepția drepturilor politice;
- **regimul special**, ce se acordă doar anumitor categorii de străini, uneori conform acordurilor internaționale;
- **regimul clauzei națiunii celei mai favorizate**, care presupune acordarea acelorași drepturi străinilor aparținând unui stat anume, cu acelea acordate străinilor unor state terțe;
- **regimul mixt**, care este o combinație între regimul conaționalilor și cel al clauzei națiunii celei mai favorizate.

În final, se cuvine a preciza că străinii au față de statul de reședință obligația de a respecta legislația și autoritatea organelor statale.

Regula generală este că un străin va părăsi statul de reședință la expirarea termenului de ședere. În mod excepțional, el va trebui să părăsească mai repede statul de reședință în caz de:

➤ *Expulzare*

Aceasta este o măsură specială prin care străinul este obligat să părăsească statul de reședință, fără a fi prejudiciat, din rațiuni de securitate națională. Pentru a fi posibilă o astfel de decizie, este nevoie de o decizie motivată, iar măsura se poate dispune cu respectarea prevederilor art. 13 din Pactul privind drepturile civile și politice. Potrivit dreptului internațional, este interzisă expulzarea într-un stat unde persoana ce urmează a fi expulzată